

Дмитро Головко



# РАХІВНИЧКА



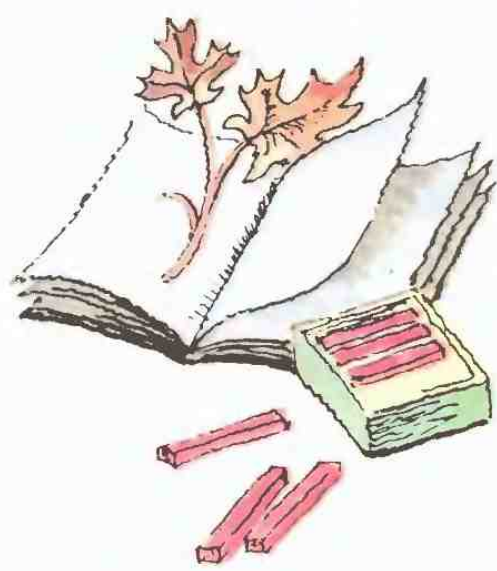
811/к7  
Г 61 2

# Дмитро Головка

# РАХІВНИЧКА

ОПОВІДАННЯ

Для старшого дошкільного  
та молодшого шкільного віку

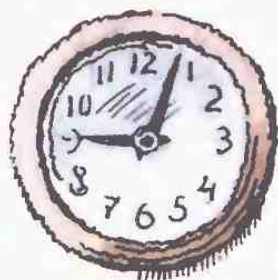


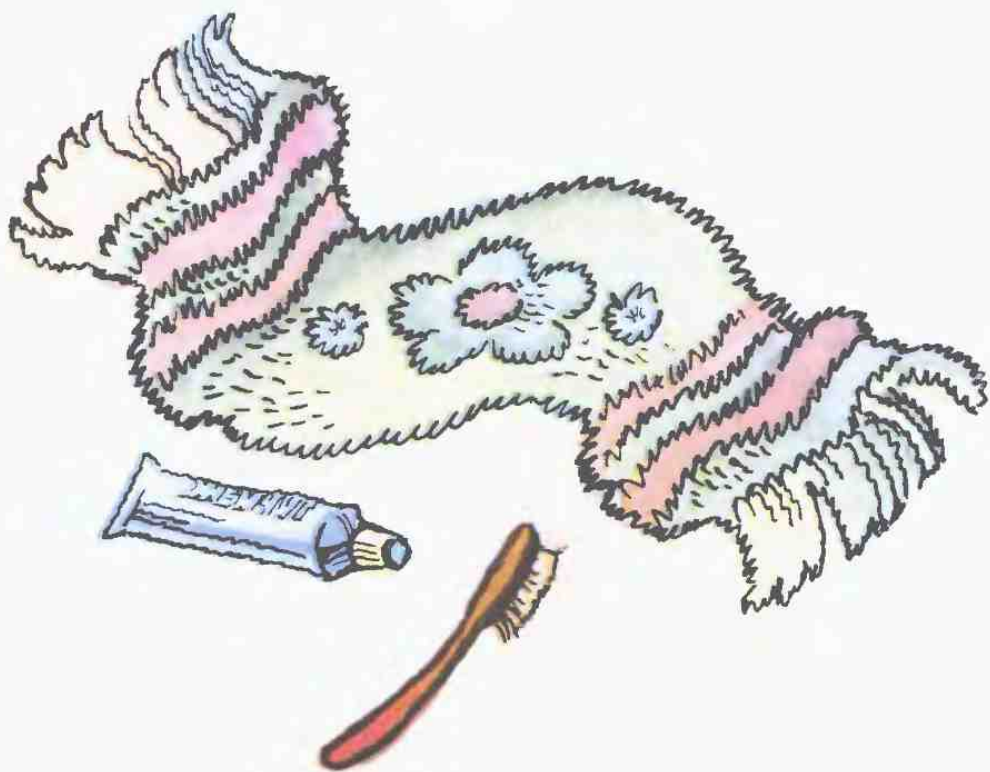
Художник  
ОЛЕКСІЙ ЛЬВОВ

Городская ЦБС  
для детей  
г. Запорожье

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1989

88  
74





## ЗУБ МУДРОСТІ

Увечері, коли Валько чистив зуби, щось дзенькнуло. Він придивився: на дні умивальника лежить якась сизенька кісточка. Ой, та це ж зуб! Хлопчик хотів було заплакати, але йому ніщо не боліло, глянув у дзеркало — крові немає. Валько поклав щіточку, взяв з умивальника зубик і пішов на кухню до мами.

— Глянь, випав.— І Валько показав білий разочок передніх зубів: одного не вистачало. Язиком відшукав щілину.— Ось звідки. Він уже давно хитався.

Мама взяла сизу кісточку, роздивилася.

— Не сумуй,— підбадьорила.— Це молочний. На його місці інший виросте. А щоб він був міцний та гожий, цей треба викинути за вікно й сказати: «Мишко, мишко, на тобі старий зуб, а мені дай новий!»

— А де мишка візьме його?

— Знайде,— усміхнулася мама.

Та хлопцеві не хотілося розлучатися з цим зубком.

— Ні, я не віддам мищі. Хай буде в мене,— і загорнув у клаптик білої матерії.

Увесь вечір він не випускав із рук згортка, щоб не побачив старший брат Сергійко. А коли лягав спати, поклав собі під подушку.

І ось наснилося хлопцеві, ніби де не візьмись пристрибала сіренька мишка. Вона вхопила тоненькими лапками білий згорточок і чкурнула до нірки. Валькові це не сподобалось, і він гукнув: «Ти цей забираєш, а де ж новий?» Мишка оглянулася й помахала хвостиком: «Який швидкий! Почекати треба». Та й зникла.

«Не хочу я чекати. Всі називатимуть мене беззубим дідусем. Не хочу. Якщо не даєш нового, то поверни хоч цей...»

Вранці, прокинувшись, Валько одразу рукою — під подушку. Є! Про сон він нікому не розказав. А в садку розгорнув перед друзями біленький згорток. Всі стали роздивлятися зуба, питали, чи не боліло.

— Нітрішечки!

Вітя Терещук з доброго дива став хіхикати й застрибав навкруги:

— У Валика випав зуб,

Випав зуб.

Як він їсти буде суп,

Їсти суп?

Валько не любив супу, тому образився. Ідучи до своєї шафочки, він зневажливо кинув Вітькові:



— Ой, налякав! — і спідлоба подивився на товариша. —  
Почекай, і в тебе випадуть молочні зуби.

— А звідки ти знаєш, що у тебе випав молочний? —  
узявсь у боки хлопець. — Звідки? А може, то зуб муд-  
рості?

— Хіба зуб мудрості випадає? — заступився хтось із  
дівчаток за Валька.

— Ще й як випадає.



Вітин батько був лікарем-стоматологом, тому на зубах хлопець, мабуть-таки, знався.

Валькові стало прикро й боязко: невже трапилося лихо? Він перекинув до кишені штанців білий згорток, підійшов до хлопця й стримано спитав:

— А коли випадає зуб мудрості, тоді що?

— Тоді — тю-тю, — сказав Вітя й покрутив пальцем у себе біля скроні.







— Сам ти тю-тю,— вже й зовсім образився Валько і намацав у кишені згорток. Тепер він для нього став ще дорожчим.

І хлопець більше про це ні з ким не говорив. А коли тьотя Даша подала на столи сніданок, він не відсунув, як раніше, тарілку з супом, а виїв до дна. На зло Терещукові, котрий хитро позирав із-за стола.



Повертаючись увечері додому, Валько обережно запитав у мами:

— Може, це в мене випав зуб мудрості?

— Ні,— відповіла мама,— начебто звичайний.

Отже, Вітько сказав неправду. І хлопець зовсім заспокоївся.

Того вечора довго гуляв на подвір'ї: гойдався на гойдалці, гулявся м'ячем. Потім, повернувшись до кімнати, захотів погратися іграшками. Серед них він не побачив коробки з олов'яними солдатиками. Заглянув під диван, порився у батьковому столі, перевернув усе догори дном у шухлядах серванта — нема. Хто забрав її?

Мабуть, Сергій.

Але мама заперечила:

— Вигадуєш, Сергій уже парубок — у шахову секцію ходить, а солдатиками грався б.

— А хто ж забрав?

— Хто, хто,— навсправжки розгнівалася мама.— Пригадав би краще, де ти був із ними.

— Ніде я з ними не був! Це Сергій...

— Е, сину,— сказала мама й жалісливо додала:— Горенько наше. Таки, мабуть, у тебе випав зуб мудрості...

Валько відразу притих й закліпав повіками. А мама відвернулася від нього й почала мити посуд. Хлопцеві стало і прикро, і соромно: він тут же згадав, що учора увечері солдатиків він дав погратися своїй сусідці. От забудько!..

Ні, відтепер він так не думатиме про старшого брата та й взагалі все робитиме мудро...

Якось уранці у щілинці Валько намацав язиком горбик. А в садку, коли пив каву, почув, як ложечкою цокнувся об щось тверде. Хлопець несміливо заглянув у дзеркало, що висіло на стіні. Сумнівів не було — виростав новий зуб.

Валько підійшов до Віті Терещука:

— Ага, у мене вже виростає новий зуб. А ти казав — тю-тю.— І язиком намацав щілинку, де виднівся білий горбик.— Бачиш?

— Бачу... Ну, цей виросте справжнім зубом мудрості.

— І виросте! — сказав Валько та й пішов гратися на подвір'я.







## КОЛИ ЛІТЕРИ В ДРУЖБІ

Коли Валько прийшов із садка, брат ще вчив уроки.  
Хлопець влетів до кімнати.

— Ага, Сергійку, ми сьогодні літери вивчали.

— То й що?

— Раїса Степанівна наказала повторити їх удома.

— То й повторюй! — відмахнувся Сергій: у нього не виходила задачка.

— Я не з тобою буду повторювати, а з Марійкою.  
Незабаром до них прийшла сусідка. Діти розкрили

на Вальковому низенькому столику абетку. Дівчинка вибрала першу літеру.

— Мене звати Марійкою — отже, я літера М,— і на чистому аркуші паперу почала щось малювати.

Валько дивився, як дівчинка старанно виводила фломастером якісь лінії. Хлопець ще ні про що не здогадувався. Тому й запитав її:

- Що ти хочеш намалювати?
- М-м-море. Воно таке м-м-м...
- Маленьке, чи що?



— Та ні, маленькі моря не бувають. Воно м-м-м...  
Валько здвигнув плечима.

— Може, мілке?

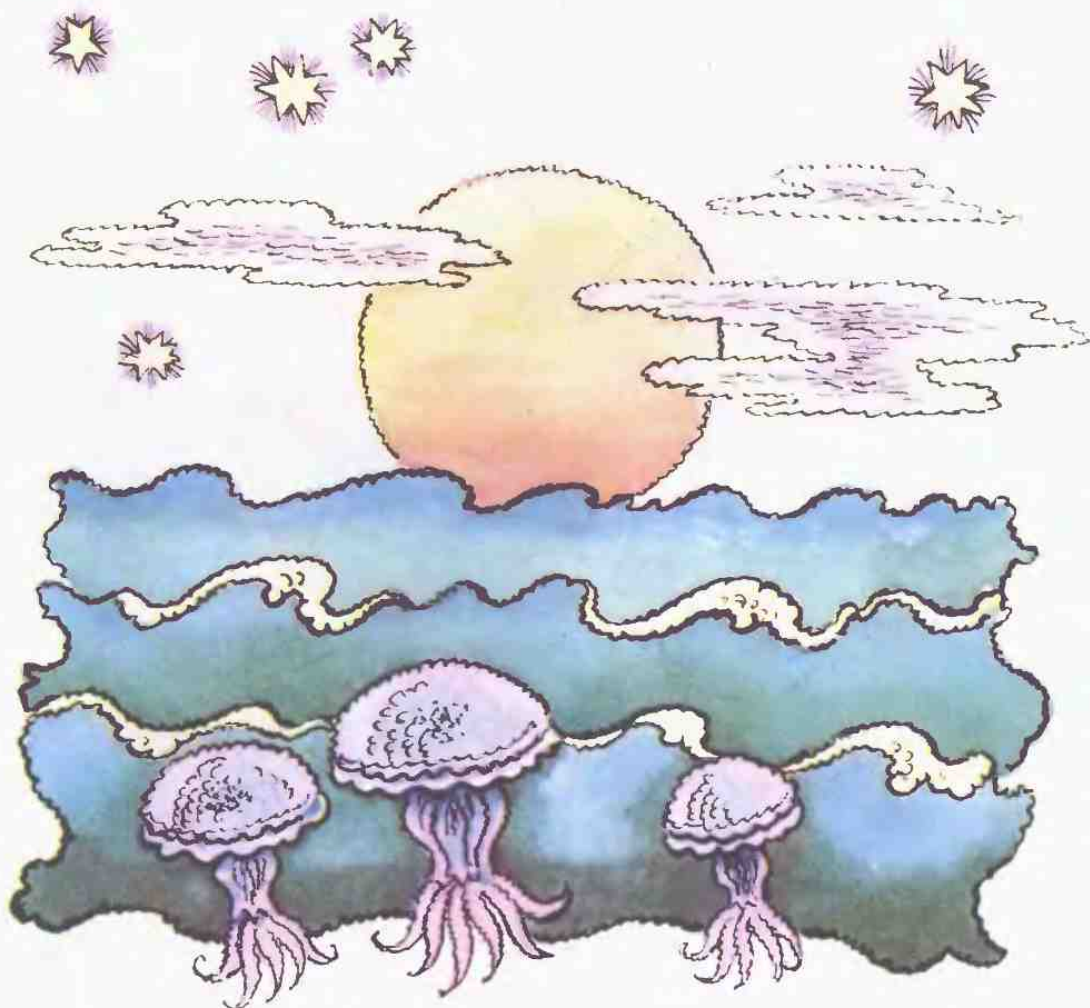
Марійка поклала на стіл фломастер і лукаво подивилася на хлопця.

— Якраз глибоке. Воно м-м-мокре. От!

— Ну й чудасія! — вихопилось у Валька.— Хіба ж бувають сухі моря?

— Бувають... На Місяці. Мені тато розповідав.

— А риби є у твоєму морі? — допитувався Валько.









Городская ЦБС  
для детей  
г. Запорожье

— Тільки м-м-медузи.

— І кораблики плавають?

— Ще й які! Ось поглянь, пливе,— і Марійка намалювала кораблик, схожий на літеру М.

Сергій хоч і робив уроки, але краєм вуха чув ту суперечку. Нарешті він заховав до портфеля книжки й підійшов до дітей:

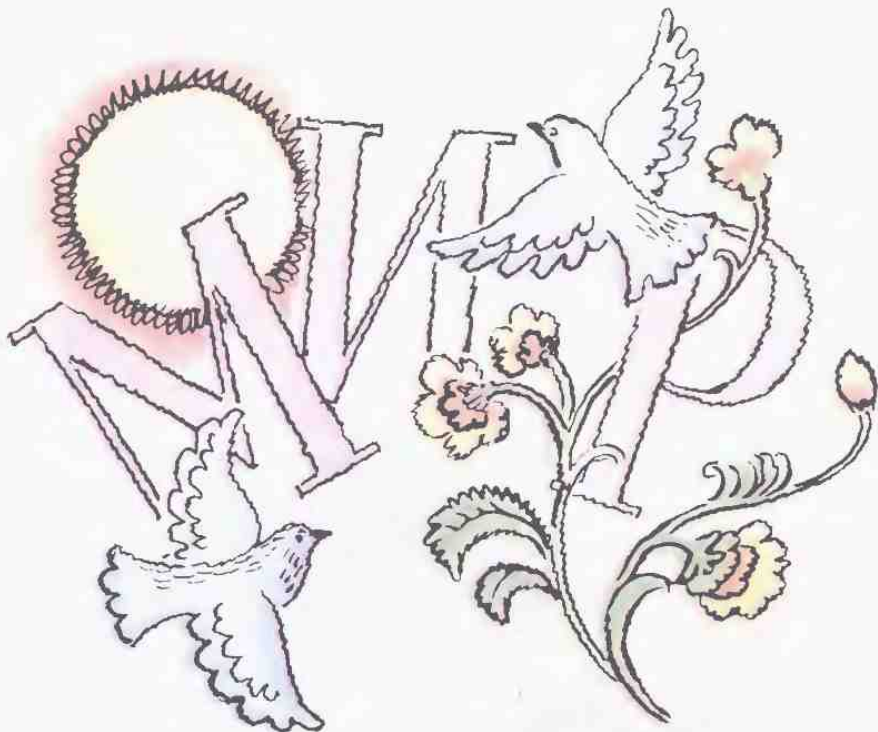
— А ви знаєте, що зараз показують мультфільми? Марійка мерщій до телевізора:

— Давай подивимось, Вальку? Тим паче, що й м-м-мультфільм починається на мою літеру.

Цього разу показували два мультики: про Козу-дерезу та про Червону Шапочку й Вовка. А коли закінчилася передача і вони повернулися до столика, Валько з абетки вибрав літеру З:







— Поглянь, схожа на велику осу.

— Це не оса,— сказала дівчина й забрала в хлопця букву.— Це ж моя сусідка.

— Ти, Марійко, з-з-задавака! — образився Валько.— Дай мені свою абетку, я теж хочу з-з-з нею поз-з-знайомитися.

— Ой не з-з-зли мене, не з-з-зли!

Валько знову став вибирати різні літери й показувати Марійці:

— Оце С-С-С... Мов гусак с-с-сичить. А це плакса — И. Кому вона потрібна? З цієї літери-и-и жодне слово не почи-и-инається. Інша річ, літера Я. Вона найголовніша в алфавіті.

— А от і ні,— заперечила Марійка.— Із моєї літери всі слова починаються: Молоко, Масло, Морозиво, М'ясо... Та навіть при вході в метро світиться літера М.

— Найголовніша літера? — розсміявся Сергій.— А спробуй сказати слово без інших літер.

— Будь ласка! М-м-м...

Валько захихотів:

— Чого ти, Марійко, мукаєш? Ти як слід кажи.

— Нічого не виходить...

— І не вийде,— сказав уже серйозно Сергій і відшукав літеру И, подав її братику, а потім узяв літеру Р.— Що виходить, як до М приєднати И? МИ. А коли і я стану поруч — от вам і МИР. Якщо між літерами-друзями буде мир, тоді вони складуть багато чудових слів.

До кімнати ввійшла мама. Вона, напевно, чула розмову, бо весело сказала:

— А йдіть-но до кухні. Я приготувала вам м-м-млиники, ц-ц-цукерки, я-я-яблучка.







## РАХІВНИЧКА

Якось у дитсадок по Валька прийшов тато. Вихователька, Раїса Степанівна, поскаржилась йому:

— Анатолію Григоровичу, ви знаєте, раніше я багатьом за приклад ставила Валентина. Та останнім часом він якийсь неухажливий. Все йому не так, все не те. Як з ним говорити — ради собі не дам.

Батько докірливо глянув на сина:

— Оце новина для мене.

Коли вийшли із садка й опинилися на притишеній вулиці, батько узяв сина за руку:

— Таких прикрощів ти ще ніколи не завдавав мені...  
Що трапилось?



— Нічого не трапилось,— відповів Валько, дивлячись собі під ноги.

— Як нічого? Адже Раїса Степанівна при всіх дітях сказала, що ти неуважний, з товаришами грубий...

— Вони мене самі чіпають.

— Чого ж ти про це не скажеш виховательці?

— Та...

— От бачиш, знову «та». Навіть батькові не хочеш сказати правду.

Валько якийсь час ішов мовчки, а тоді, зупинившись, по-змовницьки відповів:

— Я зумисне так роблю.

— Отакої,— здивувався батько.— Це ж чому?

— Набридло мені в садку. Нецікаво.

— Нецікаво?

— Та... Все «давайте малювати», все «лягайте в ліжечка».

— А хіба ви не вчитеся читати, рахувати?

— Вчимося. Та я вже всі літери знаю.

— О, ми грамотні стали,— похитав головою батько й більше нічого не сказав. Так вони й додому прийшли. Про цю розмову батько не признався ні мамі, ні Сергієві. І добре зробив, бо хлопець і сам шкодував, що так вийшло. Ніде правди діти: в садочку в них буває й цікаво. Незабаром Раїса Степанівна поведе їх до школи, де вони будуть навчатися. От якби раніше...

Тільки ж хто відчислить Валька із садка, якщо йому й шести літ нема? Малий іще. Малий?

Вранці, коли мати будила Сергія до школи, Валько вже був на ногах. Без нагадування він умився, зодягнувся.

З дому вийшли всі разом: батьки на роботу — в один бік, а хлопці — в інший. Та вже за рогом будинку Валько став канючити в брата: візьми та й візьми до школи. Сергій відмовлявся: без дозволу батьків не можна цього робити. Але Валько наполягав: хоч на один-однісінький урок. Потім він піде до садка, і ніхто про те не дізнається. Нарешті Сергій погодився.



О, який уважний і зосереджений сидів Валько за партою! Він по-дорослому підпирав рукою підборіддя, не зводив очей з учителя. Був саме урок математики. П'ятикласники розв'язували різні задачі. Не відставав від них і Сергій. Правда, все це він робив на електронній рахівничці, яку дістав із портфеля. Досить було йому одним пальцем торкнутись білого клавiша, як на екрані уже була готова відповідь.

А Валько нічого не розумів... І дивувався, чому це він раніше не бачив у Сергія цієї рахівнички. Як легко й просто, мабуть, на ній додавати й віднімати! Раїса Степанівна ж вимагає, щоб усі носили в дитячий садок дерев'яні чи пластмасові палички. Навіщо вони, якщо є така помічниця? Та вона за мить сама додасть і відніме. От якби навчитись на ній!

Одного разу, повернувшись із садка, Валько нікого не застав удома. Сергій, певно, пішов до когось з друзів. А портфель його стояв біля столу. Валько, не гаю-



чись,— туди, дістав рахівничку. Яка вона гарна! Вже перший натиск на клавіш — і екранчик її загорівся. Хлопець пальцем торкався все нових білих квадратиків — а на екранчику бігли та бігли цифри — 5, 7, 10. Як цікаво! Хлопець натиснув ще раз, потім удруге, втретє, вдесьяте... Раптом рахівничка задзижчала тоненьким плаксивим голосом — Валько аж розгубився. Що з нею? Він натискав ще і ще, а вона все дзижчала, а потім раптом замовкла, погас екранчик.

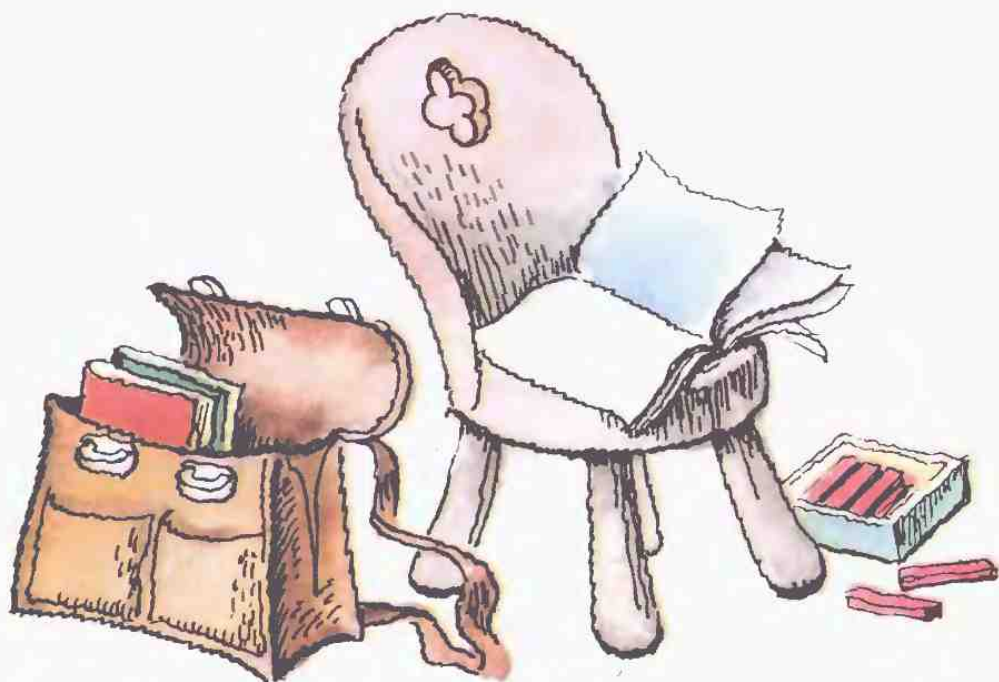
Ой, що тепер скаже Сергій? Хлопець швидко поклав машинку на місце.

Наступного дня, коли Валько з батьком прийшли з садка, старший брат крізь сльози поскаржився: «електронка» зламалась.

— Мабуть, неправильно рахував,— сказав батько.

Хлопець аж образився:

— Хіба мені вперше?



— Ну, давай подивимось.

Батько сів за стіл, узяв до рук рахівничку, став натискати клавіші. Враз машинка як задзижчить!

— Чого вона? — несміливо підійшов до столу й Валько.

Батько не поспішав відповідати: оглядав машинку, прислухався до її голосу.

— Плаче...

Хлопці презирнулися і майже в один голос:

— Плаче? Від чого?

— Зараз розкажу, — і батько приклав рахівничку до вуха. — Ага, ага, зрозуміло.

— Та що вона каже? — не втерпів Валько.

— Каже: «Тому, хто не вміє рахувати хоча б до ста, я нічим не можу допомогти».

— Це через тебе вона плаче, — штовхнув Валька у бік старший брат. — Це ти її брав, ти!

Хлопець хотів було дати здачі, але батько докірливо поглянув на нього.

— Угомоніться, на цей раз я полагоджу машинку.

Минав час. І ось настав той день, коли Валько востаннє пішов до дитячого садка. Пішов не сам — з мамою та старшим братом. В найбільшій кімнаті садка зібралось чимало дітей і батьків. У святковому одязі тут була й Раїса Степанівна. В очах у неї смуток — адже вона прощалася зі своїми вихованцями. А вони один за одним виходили на середину зали, розповідали, чого навчилися в садку, читали вголос книжки, декламували вірші, додавали й віднімали цифри. Найкраще, чи то Сергієві здалося, читав і рахував братик.

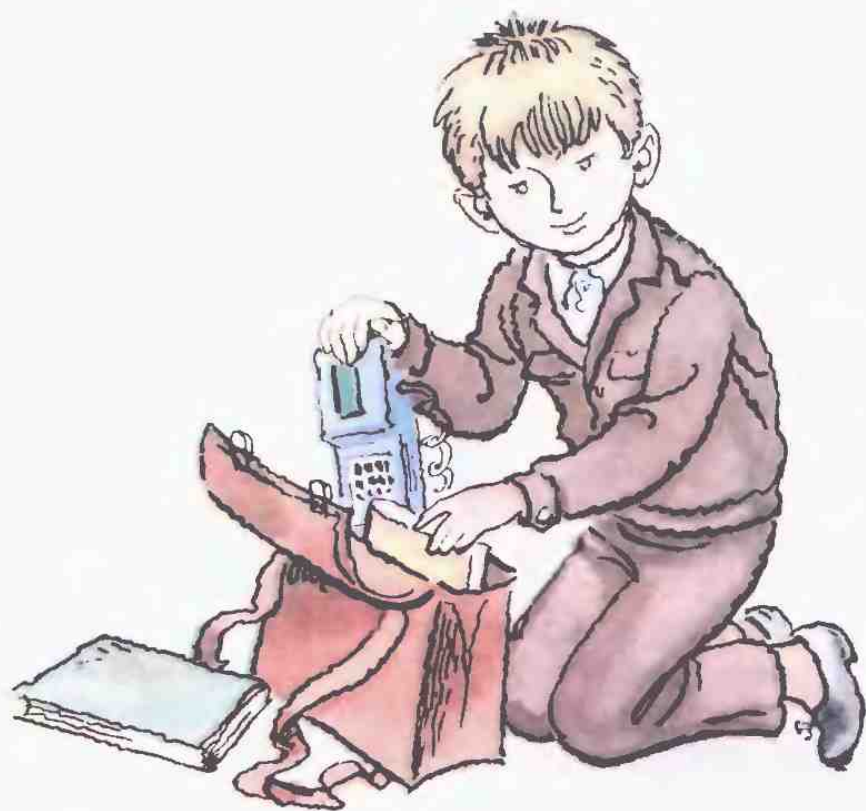
На прощання Раїса Степанівна кожному вручила портфель, а в ньому — книжки, зошити, олівці, лінійки.

— А що ми подаруємо нашому випускникові? — запитала старшого сина мама, коли вони вийшли із садка. — В нього такий день!

Сергій ніби чекав цього — відразу дістав із кишені електронну рахівничку і простягнув братику:

— Візьми у спадок, тепер вона потрібна буде тобі.





Валько від несподіванки аж зупинився:

— А як же ти?

— Ось повернеться із відрядження тато, то купить мені іншу, складнішу, правда, мамо?

— Правда,— згодилась вона.

А через два місяці ось так же весело, з батьками та братом Валько вперше йшов до школи.

Він став школярем.

## Зміст

Зуб мудрості

3

Коли літери в дружбі

13

Рахівничка

23

